

KOMISSION PÄÄTÖS,**tehty 13 päivänä heinäkuuta 2005****keskittymän julistamisesta yhteismarkkinoille ja ETA-sopimuksen toimintaan soveltuvaksi****Asia N:o COMP/M.3653 — Siemens / VA Tech**

(tiedoksiannettu numerolla K(2005) 2676)

(Ainoastaan saksankielinen teksti on todistusvoimainen)**(ETA:n kannalta merkityksellinen teksti)**

(2006/899/EY)

Komissio teki 13 päivänä heinäkuuta 2005 päätöksen sulautuma-asiassa yrityskeskittymien valvonnasta 20 päivänä tammikuuta 2004 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 139/2004 ja erityisesti sen 8 artiklan 2 kohdan nojalla. Päätöksen koko teksti, josta on poistettu luottamukselliset tiedot, on saatavilla todistusvoimaisella kielellä ja komission työkielillä kilpailun pääosaston verkkosivuilla osoitteessa: http://ec.europa.eu/comm/competition/index_en.html

I. TIIVISTELMÄ

- (1) Tämä asia koskee yrityskauppaa, jolla Siemens ostaa itävaltalaisen teknologiakonsernin VA Technin.
- (2) Siemens on monialateknologiakonserni, jonka liiketoiminnan ydinalat ovat tietotekniikka ja viestintä, automaatio- ja käyttötieteellinen, energiatekniikka, liikenne, katuvalaistus ja terveydenhuollon laitteet.
- (3) VA Technin päätoimipaikka on Linzissä, sillä on noin 17 000 työntekijää ja 4,3 miljardin euron vuotuinen liikevaihto, mikä tekee siitä Itävallan suurimman teollisuuskonsernin. Sen neljä tärkeintä liiketoiminta-alaa ovat sähköntuotanto, -siirto ja jakelu, metallurgiatekniikka, laitosten sähkötekniikan rakentaminen ja infrastruktuuritekniikka.
- (4) Siemens teki 10. joulukuuta 2004 VA Techistä julkisen ostotarjouksen tarkoituksenaan korottaa 16,45 prosentin osakkuutensa vähintään 50 prosenttiin plus yhteisen osakkeen. [...] (*) Tarjouksen voimaantulon ainoana puuttavana edellytyksenä on enää komission hyväksyntä.
- (5) Suunniteltu yrityskauppa, jolla Siemens hankkii yksinomaisten määräysvallan VA Techissä, on sulautuma-asetuksen 3 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettu keskittymä.
- (6) Keskittymän osapuolina olevien yritysten yhteenlaskettu maailmanlaajuinen liikevaihto on yli 5 miljardia euroa (Siemens 74 miljardia euroa tilikautena 1.10.2002–30.9.2003 ja VA Tech 3,9 miljardia euroa tilikautena 2003). Sekä Siemensin että VA Technin yhteisönlajuisen liikevaihto on yli 250 miljoonaa euroa [...] (*). Kumpikaan asianomaisista yrityksistä ei saanut yli kahta kolmasosaa yhteisön alueelta kertyneestä kokonaisliikevaihdostaan yhdestä ja samasta jäsenvaltiosta. Ilmoitetulla keskittymällä on näin ollen yhteisönlajuisen ulottuvuus.
- (7) Komission markkinatutkimuksessa kävi ilmi, että hanke johtaa lukuisiin horisontaalisiin ja vertikaalisiin päällekkäisyyksiin seuraavilla aloilla: Sähköntuotanto (ks. jakso A), sähkönsiirto ja -jakelu (jakso B), raideliikennetekniikka (jakso C), taajuusmuuttajat (jakso D), metallurgisten ja muiden laitosten sähkötekniikan rakentaminen (jakso E), pienjännitekatkaisijat (jakso F), rakennustekniikka (jakso G), infrastruktuuri ja köysiradat (jakso H), muut tietotekniikkapalvelut (jakso I).
- (8) Komissio tuli päätöksessään siihen tulokseen, että kun otetaan huomioon sitoumukset, jotka osapuolet ovat antaneet i) vesivoimaloiden laitteistojen ja ii) metallurgisten laitosten mekaniikan rakentamisen alalla, ilmoitettu keskittymä ei olennaisesti estä tehokasta kilpailua yhteismarkkinoilla tai niiden merkittäväällä osalla.

II. YKSITYISKOHTAINEN TIIVISTELMÄ**A. SÄHKÖNTUOTANTO****A1. VESIVOIMALOIDEN LAITTEISTOT****Merkitykselliset markkinat**

- (9) Vesivoimaloiden laitteistoihin kuuluu paljon erilaisia komponentteja kuten vesiturbiinit, generaattorit ja erilaiset mekaaniset ja sähköiset komponentit ("mechanical (electrical) balance of plant"). Asiakkaat järjestävät näitä komponentteja koskevat tarjouskilpailut usein erillisinä osina, erityisesti Euroopassa, jossa suurin osa kysynnästä liittyy toimivien vesivoimaloiden korvaamiseen tai uudenaikistamiseen. Kysyntäpuolella eri komponentit eivät ole

(*) Tekstistä on poistettu tiettyjä kohtia luottamuksellisten tietojen suojelemiseksi; nämä kohdat on merkitty hakasulkeilla ja tähdellä.

toisensa korvaavia vaihtoehtoja. Vesivoimaloiden mekaanisten ja sähköisten laitteistojen valmistajien kesken toteutuneiden lukuisien keskittymien jälkeen Siemens/VA Tech ja sen pääkilpailijat pystyvät kukin toimittamaan koko komponenttivalikoiman. Tarjontapuolella vallitsevien tekijöiden perusteella komissio on samaa mieltä Siemensin kanssa siitä, että vesivoimaloiden laitteistoilla on vain yhdet merkitykselliset tuotemerkkinat, joilla tuotteet eroavat toisistaan merkittävästi.

- (10) Merkityksellisten maantieteellisten markkinoiden osalta päätöksessä todetaan, että eri puolilla maailmaa toimii erilaisia kilpailijaryhmittymiä, mutta johtavat eurooppalaiset tarjoajat Siemens, VA Tech, Alstom ja GE Hydro toimivat maailmanlaajuisesti. Erityisesti Kiinassa ja muualla Aasiassa toimii lukuisia kiinalaisia, intialaisia ja japanilaisia yrityksiä, joita eurooppalaiset asiakkaat eivät pidä uskottavina tarjoajina. ETA-alueen asiakkaat eivät joko tunne näitä valmistajia tai arvostavat niitä huomattavasti vähemmän kuin eurooppalaisia tarjoajia. Aasialaiset tarjoajat eivät toistaiseksi ole saaneet ETA-alueelta toimeksiantoja eivätkä tehneet tarjouksiakaan (Siemens viittasi tosin kahteen kiinalaisten tarjoajien menestyksekkääseen hankkeeseen Albaniassa 60- ja 70-luvuilla).
- (11) [...] (*) Päätöksessä huomautetaan lopuksi, että tarjonta- ja kysyntäolosuhteet ETA-alueella ja muualla maailmassa eroavat toisistaan huomattavasti, minkä vuoksi merkityksellisten maantieteellisten markkinoiden on katsottava muodostuvan ETA-alueesta.

Kilpailuvaikutusten arviointi

- (12) Siemens ilmoitti, että sen ja VA Techin yhteinen osuus ETA-alueen markkinoista vuosina 2000–2004 oli [40–50] (*) prosenttia (Voith Siemens⁽¹⁾ [20–30] (*) prosenttia, VA Tech [20–30] (*) prosenttia). VA Tech ilmoitti osuudeksi [40–50] (*) prosenttia, kun taas Alstom arvioi Siemensin ja VA Techin yhteiseksi markkinaosuudeksi 61 prosenttia. Asiakkaiden markkinaosuusarviot liikkuvat pääasiassa samassa suuruusluokassa, kun taas Andino, pienempi kilpailija, uskoo Siemensin ja VA Techin yhteisen osuuden olevan 70 prosenttia ETA-alueen markkinoista. Tärkeimpien kilpailijoiden samalle viisivuotiskaudelle esittämien liikevaihtolukujen perusteella saadaan seuraavat markkinaosuudet (mukaan lukien Siemensin ilmoittama luku muiden toimijoiden ("Muut") liikevaihdosta):

ETA-alue 2000-2004	Miljoonaa euroa	Markkinaosuus
Siemens	318	[10–20] (*) %
VA Tech		[30–40] (*) %
Yhteensä		50 %
Alstom		[20–30] (*) %
GE Hydro		[0–10] (*) %

(1) Voith Siemens on yhteisyritys, jonka kautta Siemens toimii vesivoima-alalla.

ETA-alue 2000-2004	Miljoonaa euroa	Markkinaosuus
Ansald		[<1] (*) %
Andritz		[<1] (*) %
Muut	473	[20–30] (*) %
Yhteensä		100 %

Lähde: Komission markkinatutkimus.

- (13) Siemens toteaa kylläkin, että alan markkinat ovat tarjousperusteiset ja markkinaosuudet vaihtelevat huomattavasti eri vuosina [...] (*); eri tekijöistä voidaan kuitenkin päätellä, että markkinaosuuksiin sisältyy merkittäviä tietoja markkinavoimasta näillä markkinoilla. Lisäksi tarjouskilpailut koskevat asiakaskohtaisia ja huomattavan erilaistettuja tuotteita, niitä järjestetään usein ja ne ovat suuruusluokaltaan melko vaatimattomia (vain [...] (*) Siemensin tekemästä [...] (*) tarjouksesta oli arvoltaan yli [...] (*) euroa). Suurehkojen toimeksiantojen kohdalla tarjouskilpailun voittajalla ei aluksi ole selvyttä hankkeen konkreettisesta arvosta (ts. kannattavuudesta). Uskottavien tarjoajien lukumäärän laskiessa alhaisimman tarjouksen arvon on kuitenkin noustava. Näin ollen Siemens/VA Techin suuri yhteinen markkinaosuus, jäljelle jäävien kilpailijoiden suhteellisen pieni määrä ja yhden merkittävän tarjoajan poistuminen lisäävät todennäköisyyttä siitä, että keskittymä johtaa määrävän markkina-aseman syntyyn.
- (14) Markkinatutkimukseen annetuista vastauksista [...] (*) erotuu neljä johtavaa kilpailijaa (Siemens, VA Tech, Alstom ja GE Hydro). Asiakkaat katsovat näiden yritysten olevan uskottavia suurten vesivoimalaitteistojen tarjoajia. Kaikki muut kilpailijat arvioidaan huomattavasti pienemmiksi tai ne eivät valmista vastaavia laitteistoja, vaikka ne olisivatkin mahdollisia pienehköjen toimeksiantojen toteuttajia. Tämän päätelmän tukemiseksi asiakkaiden arviot eri laitosvalmistajista on päätöksessä koottu määrälliseen yhteenvedoon. [...] (*).
- (15) Siemensin, [...] (*) esittämistä tarjoajia koskevista luette-loista käy myös ilmi, että Siemens kilpailee tarjouskilpailuissa useammin VA Techia vastaan [...] (*) prosentissa arvoltaan yli [...] (*) euron tarjouskilpailuista [...] (*) kuin Alstomia [...] (*) tai GE:tä vastaan [...] (*). Tarjouskilpailuista [...] (*) Siemens ja VA Tech olivat ainoat neljän suuren yrityksen joukosta tarjouksen tehneet. Näiden kilpailutilanteiden määrä selittyy osittain sillä, että GE Hydro tekee harvoin tarjouksia Skandinavian ja Yhdistyneen kuningaskunnan ulkopuolella (GE Hydro syntyi GE:n otettua haltuunsa Kvaernerin vesivoimatoimialan). Alstom osallistuu useammin eri puolilla Eurooppaa järjestettyihin tarjouskilpailuihin, mutta Pyreneiden niemimaalla vielä jonkin verran useammin kuin muilla alueilla. Lisäksi se tekee useammin tarjouksia suurehkoista kuin pienemmistä hankkeista.

- (16) Useat asiakkaat ja kilpailijat totesivat 11 artiklan mukaisissa huomautuksissaan, että kauppa johtaisi hinnankorotuksiin kahden tiukan kilpailijan yhdistyessä jo valmiiksi keskittyneillä markkinoilla.
- (17) Siemens on ilmeisesti yhtä mieltä komission tekemästä päätelmästä, jonka mukaan Siemens, VA Tech ja Alstom ovat tällä hetkellä johtavat kilpailijat vesivoimaloiden laitteistojen alalla ETA-alueella. Oman kantansa puolustukseksi se esittää tämän vuoksi pääasiassa dynaamisia perusteluja.
- (18) Niiden mukaan kiinalaiset ja pienemmät eurooppalaiset tarjoajat pystyisivät ilman muuta toimittamaan kilpailukykyisiä laitteistoja, jos Siemens/VA Tech yrittäisi korottaa hintoja keskittymän toteutumisen jälkeen. Jo pitkään voimassa olleet toimitussuhteet ovat tähän saakka estäneet uusia tarjoajia tulemasta markkinoille ja asiakkaita etsimästä uusia hankintalähteitä. Siemensillä ei kuitenkaan ole mitään todisteita siitä, että toistaiseksi vain Euroopan ulkopuolella toimivat tarjoajat suunnittelisivat ETA-aluetta koskeviin tarjouskilpailuihin osallistumista. Kiinalaisten valmistajien lisäksi Siemens mainitsi joukon pienempiä eurooppalaisia vesivoimaloiden pienlaitteistojen valmistajia ja pienkomponenttien toimittajia, joiden tuotteita voidaan käyttää muun muassa vesivoimaloissa. Näiden yritysten markkinaosuudet ovat kuitenkin alle 1 prosentin ja niiden toimittamat tuotteet eivät ole samanarvoisia Siemensin ja VA Techin tuotteiden kanssa.
- (19) Päätöksessä tullaan siihen tulokseen, että Siemensin perusteluissa on kyse olettamuksista, jotka johtavat siihen yleiseen toteamukseen, että kaikki monopolit vetävät pitkällä aikavälillä puoleensa uusia markkinoille tulijoita. Koska Siemens/VA Techin yhteiset markkinaosuudet ovat niin suuret, koska uskottavien tarjoajien määrä supistuisi neljästä kolmeen, koska tarjoajia koskevien tietojen mukaan Siemens/VA Tech toimittavat hyvin läheisesti toisensa korvaavia tuotteita ja koska asiakasvalituksia on tullut runsaasti, komissio päättelee, että keskittymä synnyttäisi vesivoimaloiden laitteistojen markkinoille määrävän aseman, joka estäisi tehokasta kilpailua olennaisesti.

A2. FOSSIILISTA POLTTOAINETTA KÄYTTÄVIEN VESIVOIMALOIDEN LAITTEISTOT

- (20) Fossiilista polttoainetta käyttävien vesivoimaloiden laitteistojen alalla VA Tech toimittaa höyrykaasuturbiinivoimaloita kokonaisvastuuperiaatteella käyttäen etupäässä kolmansien toimittamia komponentteja, erityisesti GE:n valmistamia kaasuturbiineja, yhdessä itse valmistamiensa turbogeneraattoreiden kanssa. Avaimet käteen -periaatteella rakennettavien toimeksiantojen markkinoille jää keskittymän jälkeen

useita kilpailijoita, erityisesti turbiinivalmistajat Siemens, GE, Alstom ja Mitsubishi, sekä lisäksi yleisyhtiöksiä kuten Bechtel sekä boilerinvalmistaja Foster & Wheeler. VA Techin osuus avaimet käteen -toimeksiantojen ETA-markkinoista on alle 15 prosenttia [...] (*). Tämän yrityskaupan myötä markkinoilta häviää yksi turbiinien myyntikanava ja yksi generaattoreiden toimittaja GE:n turbiineille. Koska kaasuturbiineilla on kombilaitoksissa strateginen rooli ja GE:llä johtava markkina-asema tällä alalla, päätöksessä tullaan siihen tulokseen, että GE pystyy löytämään VA Techin korvaavan turbiinien myyntikanavan. GE:llä on omaa generaattoreiden valmistuskapasiteettia. Se ei ilmoittanut näkevänsä yrityskaupassa ongelmia. Tämän vuoksi päätöksessä todetaan, ettei alalla ilmene kilpailuongelmia.

B. SÄHKÖNSIIRTO JA -JAKELU

- (21) Kuten sähköntuotannon laitteistojen alalla, myös sähkönsiirron ja -jakelun markkinat kattavat laajan kirjon erilaisia komponentteja, jotka toimitetaan asiakkaille (pääasiassa maanlaajuisesti toimivia verkonhaltijoita ja paikallisia/alueellisia sähkönjakelijoita) tiettyyn asteeseen saakka kokoonpantuina. Kun otetaan huomioon Siemensin ja VA Techin horisontaalisella tasolla vallitsevat päällekkäiset toiminnot, Siemens ehdottaa merkityksellisten markkinoiden määrittämistä jäljempänä a–e kohdassa lueteltujen tuoteryhmien tasolla.
- a. SUURJÄNNITETUOTTEET (VOIMANSIIRTOVERKKOIHIN, JOIDEN JÄNNITE ON 52–800 KV)
- i) ilmaeristeiset kytkinlaitteet
  - ii) kaasueristeiset kytkinlaitteet
  - iii) tehokatkaisimet
  - iv) erottimet
  - v) mittausmuuntajat
  - vi) käämit
- b. MUUNTAJAT
- i) tehomuuntajat
  - ii) jakelumuuntajat
- c. ENERGIA-AUTOMAATIO JA TIETOJÄRJESTELMÄT
- i) sähkövoimajärjestelmän hallinta
  - ii) suojareleet

- d. AVAIMET KÄTEEN -HANKKEET
- i) suurjännitehankkeet
- ii) keskijännitehankkeet
- e. SIIRTO- JA JAKELUPALVELUT
- i) laistekniikan palvelut
- ii) verkkosuunnittelu.

(23) Merkityksellisten maantieteellisten markkinoiden määrittelystä päätöksessä tullaan siihen tulokseen, että siirto- ja jakelupalveluiden kohdalla markkinat ovat ETA-alueen laajuiset. Tekniset normit eivät enää estä verkonhaltijoita hankkimasta tuotteita ulkomailta, varsinkaan suurjännitemarkkinoilla, joilla tuotteet on hyvin pitkälle räätälöity asiakkaiden tarpeisiin. Suuret tarjoajat osallistuvat menestyksellä siirto- ja jakelupalvelulaitteistoja koskeviin tarjouskilpailuihin koko ETA-alueella.

(24) Markkinatutkimus pääosin vahvisti Siemensin ilmoituksessaan esittämät eri markkinoilla vallitsevat markkinaosuudet ja kilpailijoiden nimet, jotka luetellaan jäljempänä. Poikkeuksen muodostavat avaimet käteen -periaatteella toteutettavat suurjännitehankkeet, sillä mikään markkinatoimijoista ei arvioinut Siemensin osuutta sen todellista suuruutta, [50–60] (*) prosenttia, vastaavaksi. Avaimet käteen -hankkeiden markkinat kattavat kuitenkin laajan joukon tuotteita ja komponentteja, joten markkinatutkimukseen osallistuneet ovat saattaneet soveltaa erilaisia käytäntöjä jakaa liikevaihto avaimet käteen -hankkeiden ja niihin käytettävien komponenttien osuuden välillä.

(22) Markkinatutkimuksessa ilmeni merkkejä siitä, että Siemensin käsityksen vastaisesti tuotemarkkinoilla ainakin jotkin kussakin ryhmässä alakohdissa i), ii) jne. luetellut komponentit saattaisivat muodostaa erillisiä merkityksellisiä markkinoita. Tätä päätöstä varten ei kuitenkaan ole tarpeen määrittellä tuotemarkkinoita tarkasti, sillä mikään mahdollisista markkinoiden määrittelyistä ei johtaisi kilpailuongelmiin.

Tuote	Siemens	VA Tech	Yhteensä	Tärkeimmät kilpailijat
a. Suurjännitetuotteet	[10-20] (*)	[0-10] (*)	[20-30] (*)	Areva 18, ABB 15
i) ilmaeristeiset kytkinlaitteet	[0-10] (*)	[0-10] (*)	[10-20] (*)	Areva 12, ABB 9, Cegelec 6, EFACEC 6
ii) kaasueristeiset kytkinlaitteet	[30-40] (*)	[10-20] (*)	[40-50] (*)	ABB 33, Areva 23
iii) tehokatkaisimet	[30-40] (*)	[0-10] (*)	[40-50] (*)	Areva 30, ABB 28
iv) erottimet	[30-40] (*)	[20-30] (*)	[30-40] (*)	Areva 21, HAPAM 14
v) mittausmuuntajat	10-20] (*)	[0-10] (*)	[10-20] (*)	Areva 20–25, ABB 10–15, Ritz 10–15, Artech 10–15, Pfiffner 3–8
vi) käämit	[20-30] (*)	[10-20] (*)	[40-50] (*)	Areva 22–27, ABB 17–22, Trafomec 5–10
b. Muuntajat	[10-20] (*)	[0-10] (*)	[20-30] (*)	ABB 18–23, Areva 13–18, RWE Solutions 8–13, Schneider 4–7, Pauwels 4–7, muita
i) tehomuuntajat	[10-20] (*)	[10-20] (*)	[20-30] (*)	ABB 20–25, Areva 15–20, RWE Solutions 7–14, Pauwels 2–5, EFACEC 2–5, muita
ii) jakelumuuntajat	[10-20] (*)	[0-10] (*)	[10-20] (*)	ABB 12–17, Schneider 10–15, RWE Solutions 8–13, Areva 7–12, Pauwels 5–10, muita

Tuote	Siemens	VA Tech	Yhteensä	Tärkeimmät kilpailijat
c. Energia-automaatio ja tietojärjestelmät				
i) sähkövoimajärjestelmän hallinta	[10-20] (*)	[10-20] (*)	[20-30] (*)	ABB 8–12, Areva 6–10, muita (mm. eri ohjelmistoyrityksiä)
ii) suojareleet	[20-30] (*)	[0-10] (*)	[20-30] (*)	Areva 23–27, ABB 13–17, Schneider 4–8
d. Avaimet käteen -hankkeet	[20-30] (*)	[0-10] (*)	[30-40] (*)	ABB 18, Areva 14, Cegelec 9
i) suurjännitehankkeet	[50-60] (*)	[10-20] (*)	[70-80] (*)	ABB 21, Areva 9
ii) keskijännitehankkeet	[10-20] (*)	[0-10] (*)	[10-20] (*)	ABB 17, Areva 16, Cegelec 12
e. Siirto- ja jakelupalvelut	Ei merkityksellisiä markkinoita ETA:n tai kansallisella tasolla.			

(*) Vähemmistöosakkuus (40 prosenttia), 60 prosentin osuus myytiin vuonna 2004 yhdysvaltalaiselle Southern States LLC:lle.

(25) Siemens, VA Tech, Areva ja ABB toimittavat monenlaisia siirto- ja jakelukomponentteja, kun taas pienemmät kilpailijat kuten Cegelec, EFACEC, Ansaldo, HAPAM tai Pauwels vain kapeampia tuotesegmenttejä.

(26) Yrityskaupan tuloksena syntyy yli [30–40] (*) prosentin markkinaosuusia useilla mahdollisilla siirto- ja jakelupalveluiden markkinoilla; kaasueristeisten kytkinlaitteiden, tehokatkaisinten ja avaimet käteen -periaatteella toteutettujen suurjännitehankkeiden markkinoilla. Lisäksi uskottavien kilpailijoiden määrä supistuisi näillä tuotemarkkinoilla neljästä kolmeen (Siemens/VA Tech, Areva ja ABB). Nämä kolmet markkinat ovat vertikaalisesti kytköksissä keskenään, sillä kaasueristeiset kytkinlaitteet ovat pääkomponentteja suuressa osassa avaimet käteen - suurjännitehankkeista. Tehokatkaisimia taas käytetään kaasueristeisten kytkinlaitteiden komponentteina. Siemens, VA Tech, Areva ja ABB toimivat kaikilla näillä kolmella vertikaalisella tasolla.

(27) Muilla siirto- ja jakelupalvelumarkkinoilla Siemensin ja VA Techin yhteiset markkinaosuudet ovat pienempiä ja niillä toimii myös muita kilpailijoita. Näillä markkinoilla ei synny kilpailuongelmia.

(28) Asiakkaiden ja kilpailijoiden vastaukset komission markkinatutkimukseen eivät olleet tällä alalla kaiken kaikkiaan niin negatiivisia kuin vesivoimaloiden laitteistojen kohdalla. Kielteiset huomautukset olivat pikemminkin yleisluonteisia ja liittyivät siihen, että jo ennestään keskittyneiltä markkinoilta putoaa pois yksi kilpailija. Tämän vuoksi komissio keskittyi tutkimuksissaan siihen, millaisia vaikutuksia voi aiheutua uskottavien tarjoajien määrän supistumisesta neljästä kolmeen.

(29) Avaimet käteen -suurjännitehankkeiden markkinoilla Siemensin ja VA Techin välinen päällekkäisyys koskee pääasiassa kaasueristeisiä kytkinlaitteita. Näin ollen markkinavoima avaimet käteen -suurjännitehankkeissa on kytköksissä tarjoajien asemaan hankkeiden perustana

olevien kaasueristeisten kytkinlaitteekomponenttien markkinoilla. Avaimet käteen -hankkeiden markkinat ovat hyvin pitkälle hankevetoisia ja niille on tyypillistä markkinaosuusien suuri vaihtelu. Siemensin markkinaosuus vaihteli viisivuotiskautena 1999–2003 vuoden 2000 [5–10] (*) prosentista [50–60] (*) prosenttiin vuonna 2003 ja VA Techin osuus [0–5] (*) prosentista vuonna 1999 [15–20] (*) prosenttiin vuonna 2002. Näinä vuosina kaikkien muiden hankkeiden toteuttajina olivat ABB ja Areva. Yhdellä ainoalla suurella hankkeella voi olla merkittävä vaikutus tietyn tarjoajan markkinaosuuteen tietyssä vuonna. Näin ollen Siemensillä oli vahva [50–60] (*) prosentin markkinaosuus vuonna 2003. Päätöksessä tehdään se johtopäätös, että avaimet käteen -suurjännitehankkeiden markkinat ovat tarjouskilpailumarkkinat, joilla kilpailua käydään markkinoita varten eikä markkinoilla. Sen vuoksi markkinaosuudet eivät kerro paljoakaan kilpailijoiden kyvystä saada toimeksiantoja tulevaisuudessa.

(30) Kaasueristeisten kytkinlaitteiden alalla ETA-alueella toimivat samat kilpailijat kuin avaimet käteen -suurjännitehankkeidenkin alalla; Siemens, VA Tech, ABB ja Areva. Siemensin mukaan sen ja VA Techin yhteinen markkinaosuus oli vuonna 2003 noin [40–50] (*) prosenttia, josta Siemensin osuus [30–40] (*) prosenttia ja VA Techin [10–15] (*) prosenttia. Niiden yhteinen markkinaosuus vaihteli vuosina 1999–2003 [40–50] (*) prosentista [60–70] (*) prosenttiin. Erikseen niiden markkinaosuuksissa oli suurempaa vaihtelua (Siemens [10–15] (*)–[40–50] (*) prosenttia ja VA Tech [10–15] (*)–[40–50] (*) prosenttia). Kuten avaimet käteen -hankkeidenkin markkinoilla, loput ETA-alueen markkinaosuudet kuuluivat ABB:lle ja Arevalle.

(31) Suurjännitetuotteille asetettavat turvallisuusvaatimukset rajoittavat eurooppalaisille sähköntuottajille kysymykseen tulevien tavarantoimittajien määrää, ja ilmeisesti neljän markkinajohtajan tiettyä tarjouskilpailua varten toimittamien tarvikkeiden välillä tuotteiden eriytyneisyys on hyvin

vähäistä. Näiden olosuhteiden (tarjouskilpailumarkkinat, tuotteiden vähäinen eriytyneisyys markkinajohtajien kesken) vuoksi kaasueristeisten kytkinlaitteiden ja avaimet käteen -suurjännitehankkeiden markkinat voivat periaatteessa toimia kilpailukykyisesti, vaikka markkinoilla on vain kolme uskottavaa tarjoajaa.

- (32) Markkinatutkimuksessa tarkasteltiin Siemensin ja sen kilpailijoiden esittämiä avaimet käteen -suurjännitehankkeiden, kaasueristeisten kytkinlaitteiden ja tehokatkaisinten tarjoajaluetteloita sekä tietoja vuodesta 1999 alkaen. Niistä käy ilmi, että useimmiten Siemensin kilpailijana tarjouskilpailuissa on ollut ABB, seuraavaksi useimmin Areva. VA Tech osallistui harvemmin kaasueristeisiä kytkinlaitteita koskeviin tarjouskilpailuihin eikä juuri koskaan kilpaillut tällä alalla Siemensin kanssa. Eräs selitys sille, että Siemens ja VA Tech olivat harvoin kilpailuasetelmassa, saattaisi olla se, että VA Techin kaasueristeisten kytkinlaitteiden alan liiketoiminta Euroopassa pohjautuu yrityskauppaan, jolla se hankki Schneiderin suurjännitealan toiminnan Grenoblessa. Sen laitekanta on näin ollen pääasiassa Ranskassa, kun taas Siemensin toiminnan painopiste on perinteisesti ollut muualla Euroopassa.
- (33) Unkarin liittyttyä EU:hun Ganz-Transelectro on tehnyt lukuisia tarjouksia ETA-alueella. Äskettäin se sai yhdessä Coruksen kanssa kaasueristeisiä kytkinlaitteita koskevan toimeksiannon Alankomaista. Kaasueristeisten kytkinlaitteiden japanilaiset valmistajat Toshiba-Mitsubishi (jäljempänä "TM") ja JAEPS ovat rajoittaneet toimintansa ETA-alueella vain Islantia ja Kyprosta koskeneisiin tarjouskilpailuihin.
- (34) Komissio vertasi [...] (*) sellaisen tarjouskilpailun tarjouksia, joihin kaikki neljä yritystä olivat osallistuneet, tarkistaakseen, oliko jokin näistä yrityksistä jättänyt usein halvimman tai toiseksi halvimman tarjouksen. Näin ei ollut tapahtunut.
- (35) Kuten päätöksessä todetaan, kaasueristeisten kytkinlaitteiden markkinoilla voitaisiin löytää kilpailukykyisiä vaihtoehtoja myös silloin, kun niillä toimii vain kolme uskottavaa tarjoajaa, kunhan keskittymän osapuolina ei ole hinnaltaan halvinta tai toiseksi halvinta tarjoajaa tai kilpailijoita, jotka jossakin muussa suhteessa korvaavat toisensa erityisen läheisesti. Käytettävissä olevat tarjoajia koskevat tiedot eivät viittaa tällaiseen tilanteeseen.
- (36) Päätöksessä tarkastellaan myös sitä mahdollisuutta, että hanke saattaisi aiheuttaa koordinoituja vaikutuksia. Kaasueristeisten kytkinlaitteiden, avaimet käteen -suurjännitehankkeiden ja tehokatkaisinten markkinoiden rakenne (kolme tiiviisti kilpailevaa yritystä, epähomogeeniset tuotteet, suuret asiakkaat) sekä todettu tarjousten tekemällä (kaikki kilpailijat osallistuvat menestyksellä tarjouskilpailuihin koko Euroopassa) viittaavat siihen, että tehokkaan koordinoitumekanismin olisi kaasueristeisten kytkinlaitteiden markkinoilla oltava huolellisesti laadittu ja se olisi vaikea toteuttaa.

- (37) Päätöksessä tullaan siihen tulokseen, että tuotemerkkinoiden määritelmästä riippumatta siirto- ja jakelupalveluiden markkinoilla ei aiheudu olennaista estettä tehokkaalle kilpailulle.

C. RAIDELIIKENNETEKNIikka

C1. LIIKKUVA KALUSTO

- (38) VA Techin myynti johtaa siihen, että VA Tech Elin EBG Traction (jäljempänä "ETR") häviää markkinoilta itsenäisenä raitiovaunujen, metrojunien ja paikallisjunien sähköisten vetojärjestelmien tarjoajana. ETR on toimittajana myös liikkuvan kaluston integroituneille valmistajille, jotka muodostavat erityisiä raitiovaunu- ja junatyyppejä valmistavia konsortioita esim. Bombardierin ja Siemensin kanssa.
- (39) Aikaisempien päätösten mukaisesti tässä päätöksessä tarkastellaan hankkeen vaikutuksia ETA-alueen laajuisten sähköisten vetojärjestelmien markkinoiden ja liikkuvan kaluston kansallisten markkinoiden pohjalta erikseen eri kulkuneuvolajien kohdalla; esim. raitiovaunut, metrojunat, paikallisjunat ja veturit. Sähköisten vetojärjestelmien markkinoilla päällekkäisyydet ovat merkityksettä eivätkä aiheuta kilpailuongelmia. ETR:n ja Siemensin asema joissakin jäsenvaltioissa on kuitenkin sellainen, että on olemassa yrityskeskittymän vaikutuspiiriin vertikaalisesti kuuluvia markkinoita.
- (40) Markkinatutkimus osoitti, että hankkeen vaikutusten kohteena oleville markkinoille, joita ovat raitiovaunut Espanjassa, Puolassa, Itävallassa ja Tšekissä, metrojunat Belgiassa ja paikallisjunat Saksassa ja Itävallassa, jää riittävästi kilpailua vielä hankkeen toteuttamisen jälkeenkin. Huhtikuun 3 päivänä 2001 tehdyn komission päätöksen COMP/M.2139 Bombardier/Adtranz mukaisesti luodun ETR:n ja Bombardierin välisen yhteyden katkaisemiseksi ehdotetaan, että samanaikaisesti tehtäisiin 8 artiklan 2 kohdan mukainen päätös, jolla Bombardierilta poistetaan yksi sitoumuksista, joita se on antanut sitä tapausta varten, että Siemens hankkii yksinomaisen määräysvallan VA Techissä. Tämän sitoumuksen mukaan Bombardierin on tarjottava City-Runner -raitiovaununsa Linz-mallia ainoastaan ETR:n vetojärjestelmällä varustettuna.
- (41) Integroitumattomia yrityksiä ei suljeta markkinoilta seuraavista syistä: ensinnäkin markkinoille jää yksi sekä raitiovaunujen (Kiepe) että metrojunien (Mitsubishi) sähköisten vetojärjestelmien riippumaton tarjoaja. Toiseksi on olemassa mahdollisuus, että integroitumattomat valmistajat yhdistyvät kahden-kolmen vuoden kuluessa, kuten Stadlerin kohdalla tapahtui raitiovaunujen ja paikallisjunien osalta. Kolmas vaihtoehto, integroituneiden ja integroitumattomien tarjoajien yhdistyminen aikaisempaan tapaan on sekin edelleen mahdollinen. Lisäksi tulevaisuudessakin liikkuvan kaluston markkinoilla pysyisi yllä riittävä kilpailu, vaikka integroitumattomien tarjoajien olisi lähettävä sähköisillä vetojärjestelmillä toimivan liikkuvan kaluston markkinoilta. Päätöksessä tullaan siihen tulokseen, että hanke ei estä olennaisesti tehokasta kilpailua sähköisten

vetojärjestelmien eikä raitiovaunujen, metrojunien, paikallisjunien tai veturien markkinoilla.

C2. AJOJOHTIMET

- (42) Kysymys siitä, muodostavatko kaikenlaiset ajojohtimet yhden kokonaismarkkinat, vai onko olemassa pienempiä tuotemarkkinoita esim. kaukoliikenteen ajojohtimille, voidaan päätöksen mukaan jättää avoimeksi. Keskittymä vaikuttaa ainoastaan yksiiin kansallisiin markkinoihin. Saksassa Siemensillä ja VA Techillä olisi noin [30–40] (*) prosentin yhteinen markkinaosuus; seuraavana järjestyksessä on Balfour Beatty saman suuruusluokan markkinaosuudella ja sen jälkeen viisi pienempää kilpailijaa. Komissio päättelö markkinatutkimuksen perusteella, ettei keskittymä aiheuta olennaisia esteitä tehokkaalle kilpailulle. Tämä koskee myös mahdollisia kapeampia tuotemarkkinoita, kaukoliikenteen ajojohtimia. Näillä markkinoilla tuotteelle, jonka kohdalla päällekkäisyyksiä esiintyy, on olemassa vain yksi asiakas, Saksan rautatieyhtiö Deutsche Bahn, ja vähintään neljä uskottavaa kilpailijaa. Lisäksi kävi ilmi, että Siemens ja VA Tech kilpailevat keskenään hyvin harvoin. Myöskään sulautuman tuloksena syntyvän yrityksen ja Balfour Beatty välisen salainen yhteensovittaminen ei vaikuta todennäköiseltä, sillä markkinat kutistuvat vuosi vuodelta eikä VA Techä voida pitää riippumattomana toimijana, jonka voisi ottaa haltuunsa yhteensovittamisen helpottamiseksi. Päätöksessä tullaan siihen tulokseen, että ajojohtimien markkinoilla ei vallitse olennaisia esteitä tehokkaalle kilpailulle.

C3. SÄHKÖRADAN VOIMAJÄRJESTELMÄT

- (43) Sähköradan voimajärjestelmät liittyvät virran syöttämiseen rautatieliikenteen harjoittajan ajohdintajärjestelmään sähköasemien kautta. Päätöksessä erotettiin toisistaan kahdet tuotemarkkinat; sähköasemien kokonaismarkkinat ja komponenttien markkinat. Sähköradan voimajärjestelmien kunnossapidon markkinoilla on Saksassa päällekkäisyyttä. Keskittymä koskee kaksia kansallisia sähköradan voimajärjestelmien markkinoita. Itävallassa Siemensillä ja VA Techillä olisi [40–50] (*) prosentin yhteinen osuus kokonaismarkkinoista. Siemens/VA Techin lisäksi siellä on neljä uskottavaa kansainvälisesti toimivaa tarjoajaa (ABB, Areva, Balfour Beatty ja SAG (RWE)), joiden markkinaosuudet ovat 5–25 prosenttia, sekä joitakin pienempiä tarjoajia. Kysyntäpuoli on hyvin keskittynyt, sillä maan rautatieyhtiö Österreichische Bundesbahnen ja Wiener Linien vastaavat yli 90-prosenttisesti kysynnästä ja järjestävät tarjouskilpailuja näillä melko pienillä markkinoilla. Tämän vuoksi markkinaosuudet vaihtelevat huomattavasti näillä tarjouskilpailuihin perustuvilla markkinoilla.
- (44) Saksassa Siemensillä ja VA Techillä olisi suunnilleen yhtä suuri markkinaosuus kuin Itävallassakin. Niiden kilpailijoita ovat ABB, Balfour Beatty, Elpro ja Spitzke. VA Tech toimii lähes pelkästään kaukoliikennesegmentillä ja Deutsche

Bahn on sen ainoa asiakas. Koska kyseessä ovat tarjouskilpailumarkkinat, ja segmentissä, jossa päällekkäisyyttä esiintyy, on yksi suurasiakas, sähköradan voimajärjestelmien sähköasemien kohdalla ei synny kilpailuongelmia. Sähköasemien komponenttien osalta komissiolle huomautettiin siitä, että keskittymän tuloksena syntynyt yritys pääsisi tiettyjen komponenttien kohdalla monopoli-asemaan, joka voisi johtaa kilpailijoiden sulkemiseen markkinoilta. Markkinatutkimuksessa kävi kuitenkin ilmi, että Siemensin valikoimassa ei ole mitään kyseisistä kolmesta komponentista, kahdelle niistä on olemassa kilpailijoita ja komponenttia, jonka ainoa tarjoaja VA Tech on, Deutsche Bahn on pyrkinyt aktiivisesti saamaan sääntelyviranomaisen tarkastettavaksi ja hyväksyttäväksi. Päätöksessä tullaan siihen tulokseen, että sähköradan voimajärjestelmien alalla ei synny olennaisia esteitä tehokkaalle kilpailulle. Tilanne on sama myös sähköradan voimajärjestelmien ylläpidon kohdalla, sillä noin 20 laitoksesta VA Tech on toimittanut vain yhden, jonka se näin ollen pystyy parhaiten huoltamaan, ja Siemensille ja VA Techille on myös olemassa useita uskottavia vaihtoehtoja.

C4. TASORISTEYKSET

- (45) Sekä Siemens että VA Tech ovat tasoristeysten tarjoajia. VA Tech toimii ainoastaan Itävallassa, Siemensä voidaan pitää mahdollisena Itävallan markkinoille tulijana. Eräs asiakas mainitsi kysymyksen siitä, voisiko Siemens yrityskeskittymän jälkeen vetää VA Techin tuotteen markkinoilta ja korvata sen omalla tarjonnallaan. Markkinatutkimus kuitenkin osoitti, että VA Techin tuotteen omistaa eräs saksalainen yritys, jolla on oikeudelliset valtuudet siirtää sen jakeluoikeudet toiselle yritykselle. Näin ollen tarjoajien lukumäärä ei muutu Itävallan markkinoilla.

D. TAAJUUSMUUTTAJAT

- (46) Sekä Siemens että VA Tech ovat taajuusmuuttajien tarjoajia. Markkinatutkimuksessa vahvistui Siemensin käsitys siitä, että ETA-alue muodostaa taajuusmuuttajien merkitykselliset maantieteelliset markkinat. Aikaisemmin tehtyjen päätösten mukaisesti merkitykselliset tuotemarkkinat on jaettava kahteen osaan 100 kW:n rajaa noudattaen. Olisiko teholtaan yli 100 kW:n taajuusmuuttajien markkinat jaettava vielä vesijäähdytteisiin ja nelikvadranttimuuttajiin, voi jäädä avoimeksi, sillä se ei muuttaisi kilpailuvaikutusten arviointia.
- (47) Siemensin ja VA Techin yhteinen markkinaosuus alle 100 kW:n taajuusmuuttajien markkinoilla on alle [15–20] (*) prosenttia. Koska VA Tech perusti vuonna 2004 yhteisyrityksen Schneiderin ja Toshiba kanssa (jäljempänä 'STI'), tähän lukuun on lisättävä STI:n markkinaosuus. Tässäkin tapauksessa yhteinen markkinaosuus jää kuitenkin alle [30–40] (*) prosentin. Tärkeitä kilpailijoita ovat ABB ja Danfoss, joiden osuudet ovat 10–20 prosenttia, Lenze, SEW

Eurodrive, Vacon ja Yaskawa/Omron, joilla on kullakin 5–10 prosentin osuus. Lukuisilla pienemmillä yrityksillä on vahva asema paikallistasolla. Yli 100 kW:n taajuusmuuttajien osalta yhteinen markkinaosuus on STI-yhteisyritys mukaan lukien alle [20–30] (*) prosenttia. Vesijäähdytteisten ja nelikvadranttimuuttajien kohdalla yhteinen markkinaosuus on alle [20–30] (*) prosenttia. Komissio tuli sen vuoksi siihen tulokseen, että mikään mahdollisista tuotemarkkinoiden määrittelyistä ei tuo mukanaan kilpailuongelmia.

E. METALLURGISTEN LAITOSTEN JA MUIDEN TEOLLISUUSLAITOSTEN RAKENTAMINEN

1. MERKITYKSELLISET TUOTEMARKKINAT

a. *Olellaiset jaottelut*

(48) Teollisuuslaitosten rakentaminen voidaan jakaa eri aloihin (esim. metallurgia, kemia, paperi, sementti jne.). Tässä asiassa on kyse etupäässä metallurgisten laitosten rakentamisesta. Tämä ala voidaan jakaa teollisuuslaitosten mekaniikan ja niiden sähkötekniikan rakentamiseen sekä niiden ylläpitoon ja palveluihin.

(49) Teollisuuslaitosten mekaniikan rakentamisessa suunnitellaan koneiden käyttö kussakin teollisessa tuotantoprosessissa, hankitaan konekanta ja asennetaan ne tuotantolaitokseen. VA Tech toimii tämän alan tarjoajana tytäryhtiönsä VAI:n kautta. Siemens ei toimi tämän alan tarjoajana, mutta sillä on metallurgia-alalla [...] (*) osakkuus SMS Demagissa, joka on toinen VA Techin läheisimmistä kilpailijoista.

(50) Teollisuuslaitosten sähkötekniikan rakentaminen kattaa laitoksen yleisen sähköistämisen, käyttöratkaisujen suunnittelun ja asentamisen sekä varsinaisen automatisoinnin, joka olellaiset osat ovat sähköiset valvonta- ja säätöjärjestelmät sekä prosessiautomaatio. Sekä Siemens että VA Tech ovat tämän alan tarjoajia, VA Tech tytäryhtiöidensä VAI:n (metallurgia-ala) ja Elin EBG:n (eri aloja) kautta.

(51) Laitoksen ylläpitoon ja palveluihin kuuluvat jatkuva kunnossapito ja palveluiden tuottaminen, ei kuitenkaan laitoksen osien uudelleensuunnittelu. Sekä Siemens että VA Tech toimivat metallurgia-alan laitosten ylläpidon ja palveluiden alalla.

b. *Metallurgisten laitosten mekaniikan rakentaminen*

(52) Siemens katsoo teollisuuslaitosten mekaanisen puolen olevan alakohtainen ja pitää lähtökohtanaan sen vuoksi metallurgisten laitosten mekaniikan rakentamisen omia tuotemarkkinoita. Se ei kuitenkaan noudata alajakoa

prosessivaiheisiin, jota komissio käytti SMS/Mannesmann Demag –päätöksessään⁽²⁾, vaan on sitä mieltä, että tässä yhteydessä kyseessä ovat ainoastaan metallurgisten laitosten mekaniikan rakentamisen laajempien markkinoiden segmentit.

(53) Komissio päätelee markkinatutkimuksen tuloksista, että alajakoa prosessivaiheisiin, jota käytettiin rauta- ja teräsalan teollisuuslaitosten mekaanisen rakentamisen osalta SMS/Mannesmann Demag –asiassa, on käyttökelpoinen myös tässä päätöksessä. Tämän lisäksi on erotettava toisistaan raakaraudan tuotannon, teräksentuotannon, jatkuvavalulaitosten, kuumavalssaamojen, kylmävalssaamojen, muototeräsvälssainten, kuljetuslaitosten, kuumapuristuksen ja takomisen tuotemarkkinat. Samoin on pidettävä metallurgisten rauta- ja teräslaitosten rakentaminen erillään eirautametallilaitosten, erityisesti alumiini- ja kuparilaitosten rakentamisesta.

(54) Metallurgisten laitosten mekaniikan rakentamisen tuotemarkkinoiden tarkka määritelmä voidaan kuitenkin jättää avoimeksi.

c. *Metallurgisten laitosten sähkötekniikan rakentaminen*

(55) Metallurgisten laitosten sähkötekniikan rakentaminen kattaa 0-tason automatisoinnin (sähkönjakelu ja –käyttökooneisto), varsinaisen automatisoinnin (1- ja 2-tasot) sekä laitoksen logistiikkaa ja/tai manufacturing execution systems (MES) -järjestelmiä koskevista tietotekniikkaratkaisuista koostuvan uudemman alueen (3-taso).

Epäyhtenäiset markkinat

(56) Siemens on sitä mieltä, että metallurgian alan teollisuuslaitosten sähkötekniikan rakentaminen ei riipu toimialasta eikä muodosta itsenäisiä markkinoita.

(57) Markkinatutkimuksen kuluessa useimmat markkinoilla toimijat ilmoittivat kuitenkin kantanaan, että metallurgisten laitosten sähkötekniikan rakentaminen edellyttää erityisesti osaamista. Kilpailijat painottivat lausunnoissaan erityisesti insinööriensä erikoistuneisuutta. Markkinatutkimukseen saaduissa vastauksissa esitettyjen viiteluetteloiden painoarvosta voidaan päätellä, että useimmat asiakkaat vaativat tarjoajiltaan asiaan liittyvää kokemusta metallurgia-alalta. [...] (*). Toinen merkki toimialan lisääntyvästä erikoistumisesta on aikaisemmin metallurgisten laitosten mekaniikan rakentamiseen erikoistuneiden Danielin, SMS Demagin ja

⁽²⁾ IV/M.1450 — SMS/Mannesmann Demag.

VAI:n tulo metallurgisten laitosten sähkötekniikan rakentamisen alalle.

(58) Vaikka 0-tason tuotteet (sähköistys, käyttökoneisto) ovat vain vähäisessä määrin metallurgia-alalle kohdistettuja, 1- ja 2-tason tuotteiden (varsinainen automatisointi) kohdalla asia on toisin. Tämä johtuu siitä, että näillä tasoilla käytettäväksi tarvitaan toimialakohtaisia ratkaisuja (ohjelmistomoduuleita). Siemens ja sen kilpailijat ovat kehittäneet tämankaltaisia ratkaisuja teollisuuslaitosten sähkötekniikan rakentamisen alakohtaisille tuoteperheille.

(59) Mainituista syistä tuotemarkkinoiden määrittelyssä olisi otettava lähtökohdaksi se, että ainakin metallurgia-alalla laitosten sähkötekniikan rakentaminen muodostaa erilliset markkinat. Tällaiset markkinat voidaan määrittellä joko metallurgisten laitosten sähkötekniikan rakentamisen kokonaismarkkinoiksi, joihin kuuluvat myös mahdolliset osamarkkinat, tai määrittellä ne kapeammin rauta- ja teräsalan metallurgisten laitosten sähkötekniikan rakentamisen mahdollisiksi kokonaismarkkinoiksi automatisoinnin 0–2 -tasolla.

Yksittäisten prosessialojen tai -vaiheiden mahdolliset erilliset markkinat

(60) Eräät markkinatoimijat ovat sitä mieltä, että laitosten sähkötekniikan rakentamisen markkinat voidaan jakaa pienempiin osiin metallurgisen tuotannon prosessivaiheiden perusteella. Markkinatutkimus tuotti todisteita tälle käsitykselle, mutta voidaan kuitenkin jättää avoimeksi, onko metallurgisten laitosten sähkötekniikan rakentamisprosessin kullekin kolmelle päävaiheelle (nestevaihe, kuuma vaihe ja kylmä vaihe) ja pitkien tuotteiden valssauksen erikoisalalle olemassa erilliset sähkötekniikan tuotemarkkinat. Tässä päätöksessä voidaan jättää avoimeksi myös kysymys siitä, onko pidemmälle menevä alajaottelu prosessivaiheiden mukaan tarpeen.

Automatisoinnin 1- ja 2-tasojen erilliset osamarkkinat?

(61) Tässä päätöksessä voidaan jättää avoimeksi myös kysymys siitä, onko olemassa 1- ja 2 -tasojen yhteiset vaiko niiden osamarkkinoiden erilliset tuotemarkkinat.

Rauta-/teräsalan ja alumiinialan erilliset markkinat, erityisesti alumiinin kuuma- ja kylmävalssauksen markkinat

(62) Kysymys siitä, onko tarpeen erotella toisistaan raudan ja teräksen sekä alumiinin valssauksen tuotemarkkinat, voidaan sekin jättää avoimeksi.

Laitoslogistiikan/MES-järjestelmien/3-tason tietotekniikkaratkaisujen mahdolliset markkinat

(63) Komission markkinatutkimuksessa ilmeni viitteitä siitä, että kehityksessä olisivat erilliset, metallurgia-alan laitoslogistiikan/MES-järjestelmien/3-tason tietotekniikkaratkaisujen tuotemarkkinat. Kysymys siitä, onko kyseessä erillinen haara, ja olisiko se sisällytettävä metallurgisten laitosten sähkötekniikan rakentamisen markkinoiden yhteyteen vai irrotettava siitä, voidaan jättää avoimeksi.

d. Kunnossapito ja palvelut

(64) Siemens on sitä mieltä, että palvelujen tuottaminen metallurgisille laitoksille muodostaa erilliset markkinat. Komission tutkimuksessa tämä käsitys tuntuu saavan vahvistusta. Tarkka markkinoiden määritelmä voidaan kuitenkin tällä alalla jättää avoimeksi.

e. Muiden kuin metallurgisten teollisuuslaitosten sähkötekniikan rakentaminen

(65) Tässä päätöksessä muiden kuin metallurgisten teollisuuslaitosten sähkötekniikan rakentamisen alakohtaisten markkinoiden määritelmä voidaan jättää avoimeksi, sillä riippumatta tuotemarkkinoiden määrittelystä (useita aloja kattaviksi tai erillisiksi markkinoiksi kullekin alalle) suunniteltu keskittyminen ei aiheuta kilpailuongelmia.

f. Päätelmä metallurgisten laitosten rakentamisen ja muiden alojen teollisuuslaitosten rakentamisen tuotemarkkinoiden määritelmästä

(66) Tässä päätöksessä on metallurgisten laitosten mekaniikan rakentamisen alalla otettava lähtökohdaksi seuraavat tuotemarkkinat:

— metallurgisten laitosten mekaniikan rakentamisen kokonaismarkkinat, jotka kattavat joko pelkästään rautametallit tai sekä rauta- että ei-rautametallit

- metallurgisten laitosten mekaniikan rakentamisen eri prosessivaiheiden muodostamat mahdolliset osamarkkinat.

(67) Metallurgisten laitosten sähkötekniikan rakentamisen alalla tässä päätöksessä otetaan lähtökohdaksi seuraavat tuotemarkkinat:

- metallurgisten laitosten sähkötekniikan rakentamisen kokonaismarkkinat, joihin luetaan mukaan kaikki jäljempänä mainitut mahdolliset osamarkkinat
- mahdolliset (kapeammin määritellyt) metallurgisten laitosten sähkötekniikan rakentamisen kokonaismarkkinat rauta-/teräsalan automatisoinnin 0–2-tasolla
- mahdolliset metallurgisten laitosten sähkötekniikan rakentamisen osamarkkinat, joita olisivat nestevaiheen, kuumen vaiheen, kylmän vaiheen ja pitkien tuotteiden valssauksen prosessialamarkkinat rauta-/teräsälällä, sekä mahdolliset prosessivaiheittain jaotellut markkinat (tai pidemmälle menevän, automatisointitasoon perustuvan alajaottelun mukaiset markkinat) ja mahdolliset 1- ja 2-tason osamarkkinat
- alumiinin kuumavalssauksen ja kylmävalssauksen markkinat
- laitosten logistiikan/MES-järjestelmien/3-tason tietotekniikkaratkaisujen mahdolliset markkinat.

(68) Lisäksi päätöksen lähtökohtana on ainakin yhdet erilliset metallurgisten laitosten kunnossapidon ja palveluiden tuotemarkkinat.

(69) Muiden alojen teollisuuslaitosten sähkötekniikan rakentamisen tuotemarkkinoiden määrittelmä voi jäädä avoimeksi.

2. MERKITYKSELLISET MAANTIETEELLISET MARKKINAT

a. Metallurgisten laitosten mekaniikan rakentaminen

(70) Siemensin mielestä metallurgisten laitosten mekaniikan rakentamisen markkinat ovat maailmanlaajuiset tai vähintäänkin ETA-alueen laajuiset markkinat, joilla on vahva suuntaus kehittyä maailmanlaajuisiksi.

(71) Merkityksellisiä maantieteellisiä markkinoita ei ole kuitenkaan tarpeen määrittellä tässä päätöksessä, sillä keskittymä tuo mukanaan kilpailuongelmia metallurgisten laitosten

mekaniikan rakentamisen alalla riippumatta maantieteellisten markkinoiden määritelmästä (ETA-markkinat vai laajemmat markkinat).

b. Metallurgisten laitosten sähkötekniikan rakentaminen

(72) Siemens katsoo markkinoiden olevan maailmanlaajuiset myös metallurgisten laitosten sähkötekniikan rakentamisen alalla.

(73) Markkinatutkimuksen tulosten perusteella merkitykselliset maantieteelliset markkinat olisivat tässä päätöksessä vähintäänkin ETA-alueen laajuiset, mutta myös laajempien markkinoiden mahdollisuutta olisi tarkasteltava.

(74) Tämä koskee kaikkia mahdollisia metallurgisten laitosten sähkötekniikan rakentamisen osamarkkinoita ja markkinoita, mukaan lukien laitosten logistiikan/MES-järjestelmien/3-tason tietotekniikkaratkaisujen mahdollisia markkinoita.

(75) Siemens on yhtä mieltä komission laatimasta metallurgisten laitosten sähkötekniikan rakentamisen maantieteellisten markkinoiden määrittelystä vain siltä osin, kun komissio on valmis harkitsemaan ETA-alueita laajempien markkinoiden mahdollisuutta. Se on kuitenkin eri mieltä siitä, että tiettyjä Aasian alueita ei voitaisi lukea mukaan merkityksellisiin markkinoihin. Ulkomaisilla tarjoajilla on sen mukaan rajoittamaton pääsy näille osamarkkinoille.

(76) Komissio katsoo kuitenkin edelleen, että tietyissä osissa maailmaa kilpailuolosuhteet ovat erilaiset eivätkä ne johdu pelkästään historiallisista syistä. Voidaan kuitenkin jättää yksityiskohdiltaan avoimeksi, ovatko kyseessä ETA-alueen laajuiset vai laajemmat, jopa maailmanlaajuiset markkinat.

c. Kunnossapito ja palvelut

(77) Siemensin näkemyksen mukaan nämä markkinat olisi määriteltävä ETA-alueen laajuisiksi. Useimmat markkinoimijat pitävät niitä kuitenkin suppeampina, sillä alueellista läheisyyttä toimittajiin sekä jonkinasteista kommunikointimahdollisuutta yhteisellä kielellä pidetään tällä alalla erityisen tärkeänä. Osa asiakkaista ei valitsisi tuotantolaitoksensa palvelujen toimittajaksi toisesta jäsenvaltiosta kotoisin olevaa yritystä, vaikka niiden nykyisen palvelujen tarjoajan hinnat nousisivat 5–10 prosenttia. Tämä koskee sekä mekaniikan että sähkötekniikan alaa.

(78) Tässä päätöksessä markkinoiden tarkka määrittely voidaan kuitenkin jättää avoimeksi. Missään tapauksessa merkitykselliset maantieteelliset markkinat eivät ole kansallisia markkinoita pienemmät eivätkä ETA-alueen markkinoita suuremmat.

d. Muiden alojen teollisuuslaitosten sähkötekniikan rakentaminen

(79) VA Techin sisäisessä organisaatiossa metallialan laitosten rakennusyritys VAI toimii maailmanlaajuisesti ja Elin EBG

vastaa laitosten sähkötekniikan rakentamisesta painopisteenä pääasiassa Itävalta, mutta toimii lisäksi teollisuuslaitosten rakentamisen alalla Keski-Euroopassa. Tämä viittaa siihen, että muiden alojen teollisuuslaitosten sähkötekniikan rakentamisen yhdet tai useammat markkinat olisi rajattava maantieteellisesti kapeammiksi kuin metallurgisten laitosten sähkötekniikan rakentamisen erikoisalan markkinat. Tämä näkemys sai markkinatutkimuksesta vahvistusta, sillä vastauksissaan monet teollisuusyritykset pitivät merkityksellisten maantieteellisten markkinoiden lähtökohtana pikemminkin kansallisia tai alueellisia markkinoita. Yksittäisten prosessiteollisuuden erikoisalojen kuten paperi- tai kemianalan kohdalla voitaisiin harkita vielä laajempiakin maantieteellisiä markkinoita. Markkinatutkimuksessa ei kuitenkaan ilmennyt minkäänlaisia viitteitä siitä, että maantieteelliset markkinat olisivat laajemmat kuin ETA-alueen laajuiset.

- (80) Kysymys merkityksellisten maantieteellisten markkinoiden tarkasta rajaamisesta voidaan kuitenkin tämän päätöksen yhteydessä jättää avoimeksi. Yhdet tai useammat merkitykselliset maantieteelliset markkinat eivät kuitenkaan missään tapauksessa ole kansallisia markkinoita pienemmät eivätkä ETA-alueen markkinoita laajemmat.

3. KILPAILUOIKEUDELLINEN ARVIOINTI

a. Metallurgisten laitosten mekaniikan rakentaminen

- (81) Keskittymä merkitsee Siemens/VAI:n ja sen pääkilpailija SMS:n välisen kilpailun huomattavaa heikkenemistä metallurgisten laitosten mekaniikan rakentamisen ETA-alueen laajuisilla tai maailmanlaajuisilla markkinoilla tai niiden teräksentuotanto- ja jatkuvaluvalaitosten mekaniikan rakentamisen osamarkkinoilla. Koska Siemens/VAI saa määrävän aseman markkinoilla, seurauksena on tehokkaan kilpailun olennainen estyminen mainituilla osamarkkinoilla.

1) Markkinaolosuhteet

- (82) Siemens ei toimi tällä alalla, toisin kuin VA Tech. Siemens ilmoittaa VA Technin markkinaosuudeksi kaikilla mahdollisilla osamarkkinoilla alle [10–15] (*) prosenttia.
- (83) Markkinatoimijat arvioivat kuitenkin VA Technin markkinaosuudet laitosten mekaniikan rakentamisen mahdollisilla tuotemarkkinoilla huomattavasti suuremmiksi. Metallurgisten laitosten rakentamisen alalla VA Technin maailmanlaajuinen ja ETA-alueen laajuinen markkinaosuus arvioitiin suunnilleen samansuuruisiksi kuin aikaisemmin ainoana markkinajohtajana olleen SMS-Demagin (jäljempänä 'SMS') markkinaosuus. Seuraavaksi suurimmaksi arvioitiin Danieli, kolmas ETA-alueella toimiva koko tuotevalikoiman tarjoaja. Mahdollisilla yksittäisillä mekaniikan osamarkkinoilla VA Technin katsotaan olevan selkeä markkinajohtaja.
- (84) Markkinatoimijoiden lausunnoissa annetaan myös ymmärtää, että metallurgisten laitosten mekaniikan rakentamisen yhdet tai useammat markkinat ovat hyvin keskittyneet.

- (85) SMS pitää VAI:ta pääkilpailijanaan useimmilla liiketoimintaloillaan. Se ilmoittaa metallurgisten laitosten mekaniikan rakentamisen alan oman markkinaosuutensa 24 prosentiksi ja VAI:n markkinaosuuden 20 prosentiksi. Yksittäisillä prosessivaiheittain jaotelluilla markkinoilla näiden kahden johtavan yrityksen yhteiset markkinaosuudet ovat huomattavasti suuremmat. Teräksentuotannon prosessivaiheen markkinoilla VAI on samalla tasolla SMS:n kanssa (kummallakin 33 prosenttia), kun taas jatkuvaluvalun prosessivaiheen markkinoilla VAI on selvästi edellä SMS:ää (SMS: 23 prosenttia, VAI: 62 prosenttia). VAI on vahvistanut jatkuvaluvalun alan johtavan asemansa ja suuret markkinaosuudet julkisissa lausunnoissa.

2) Metallurgisten laitosten mekaniikan rakentamisen kokonaismarkkinat raudan ja teräksen alalla tai kokonaismarkkinat mukaan lukien ei-rautametallit: tehokkaan kilpailun olennainen estyminen

- (86) Markkinatutkimuksen mukaan Siemensin vähemmistöosakkuus SMS:ssä merkitsee sitä, että keskittymä johtaa VAI:n ja SMS:n tämänhetkisen kilpailun merkittävään heikentymiseen. Kun otetaan huomioon VAI:n erityisen vahva asema näillä hyvin keskittyneillä markkinoilla, VAI:n ja Siemensin erittäin tiivis kilpailusuhde ja se seikka, että muut kilpailijat eivät pysty riittävästi rajoittamaan Siemensin ja VAI:n kilpailumahdollisuuksia, jos SMS:n kilpailupaine niitä kohtaan heikkenee, keskittymä johtaa joka tapauksessa tehokkaan kilpailun olennaiseen estymiseen, kun toiminta on koordinoimatonta ja Siemens/VAI:lle syntyy mahdollisesti määrävää markkina-asema.
- (87) VAI ja SMS ovat kyseessä olevilla markkinoilla kovimmin kilpailijat. Tämän tiukan kilpailusuhteen vuoksi asiakas, joka tiettyssä metallurgian alan hankkeessa päättää olla valitsematta VA Techia, pitää hyvin todennäköisesti SMS:ää ensisijaisena vaihtoehtona. Tämä käy ilmi markkinatutkimukseen osallistuneiden kilpailijoiden ja asiakkaiden laatimista luokittelusta.
- (88) Kolmanneksi vahvimpana kilpailijana pidetään yleisesti Danielia, mutta useimmiten selvästi SMS:ää ja VAI:ta heikompana. Sen vahvuus on ennen kaikkea pitkien tuotteiden valssauksessa, ja se onkin kyseisen alan markkinajohtaja. Markkina-asemansa ja asiakkaiden luokituksen perusteella Danieli ei todennäköisesti pystyisi estämään kilpailun supistumista metallurgisten laitosten mekaniikan rakentamisen alalla tai haastamaan määrävää asemaa, jonka VAI voisi saada Siemens/VAI:n tiedonsaantiedun avulla. Lisäksi asiakkaiden on saatava vähintään kolme tarjousta, jotta ne voivat neuvotella menestyksellisesti metallurgisten laitosten mekaniikan rakentamisen alalla.
- (89) Muut kilpailijat eivät aiheuta tuntuva kilpailupainetta. Siemensin kolmen markkinajohtajan ohella mainitsevat

suurehkot tarjoajat eivät toimi Euroopassa koskaan tai juuri koskaan eivätkä näin ollen ole eurooppalaisille asiakkaille sopiva vaihtoehto. Pienet tarjoajat eivät todennäköisesti pysty tekemään kilpailukykyisiä tarjouksia suurista laitoksista. Kolmea markkinajohtajaa lukuun ottamatta kilpailu on pirstaloitunutta eikä sen vuoksi pysty toimimaan vastavoimana kolmen johtavan tarjoajan markkinavoimalle.

(90) Metallurgisten laitosten mekaniikan rakentamisen alalla suurtoimittajilla on suuri määrä asiakkaita, joilta ne saavat suurimman osan toimeksiannoistaan, minkä vuoksi ne eivät ole erityisen riippuvaisia yksittäisistä asiakkaista.

(91) Keskittymä heikentäisi huomattavasti kilpailupainetta, jota SMS aiheuttaa Siemens/VAI:lle. Siinä Siemens saisi nykyisen SMS:stä omistamansa 28 prosentin osuuden lisäksi määräysvallan VA Techissä. Asian erityisolosuhteet (ks. jäljempänä oleva kohta: myyntioption käyttö etukäteen; osakkeen arvo on sovittu määriteltäväksi 31.12.2004 vallinneen arvon mukaisesti) huomioon ottaen ei voida kuitenkaan riittävällä varmuudella lähteä siitä, että Siemensin 28 prosentin osuus SMS:stä (ja taloudellinen hyöty SMS:n liiketoiminnan menestyksestä, joka yleensä tulee osakkuuden mukana) saisivat Siemens/VA Techin hellittämään kilpailua SMS:ää kohtaan. [...] (*)

(92) Siemens on käyttänyt myyntioption ja myynyt osuutensa SMS:stä sen enemmistöosakkaalle. Siemensin hallussa olevan osuuden arvo on kuitenkin kiistanalainen, ja Saksan oikeuslaitoksessa on vireillä mahdollisesti pitkäänkin kestävä oikeudenkäynti. Niin kauan kuin oikeudenkäynti on kesken eikä Siemensin 28 prosentin osakkuuden myynti ole toteutunut [...] (*)

(93) [...] (*)

(94) [...] (*)

(95) [...] (*). Koska Siemensin 28 prosentin osakkuus SMS:ssä pysyy edelleen voimassa, keskittymä heikentäisi huomattavasti Siemens/VAI:n ja SMS:n välistä kilpailua. Kysymys siitä, toisiko Siemens/VAI:n tiedonsaantietu pahimpaan kilpailijaan SMS:ään nähden ja etumatka markkinavoimassa Danieliin nähden sille määrävän aseman, voidaan jättää avoimeksi. Joka tapauksessa keskittymällä olisi erityisen haitallisia vaikutuksia kilpailuun yritysten koordinoimattoman toiminnan seurauksena. Tästä aiheutuu tehokkaan kilpailun olennainen estyminen metallurgisten laitosten mekaniikan rakentamisen kokonaismarkkinoilla.

3) Metallurgisten laitosten mekaniikan rakentamisen osamarkkinat: Määrävän aseman syntyminen

(96) Nämä johtopäätökset pitävät paikkansa vielä paremmin teräksentuotannon ja jatkuvavalulaitosten mekaniikan rakentamisen mahdollisten prosessivaiheosamarkkinoiden kohdalla. Metallurgisten laitosten mekaniikan rakentamisen muiden osamarkkinoiden osalta ei voida kuitenkaan

varmuudella todeta, johtaisiko keskittymä tehokkaan kilpailun olennaiseen estymiseen.

(97) Komission markkinatutkimuksessa kilpailijat ja asiakkaat arvioivat, että teräksentuotannon laitosten mekaniikan rakentamisen mahdollisilla markkinoilla VAI on kaiken kaikkiaan tärkein toimija. Välittömästi sen jälkeen toisella sijalla on SMS. VAI:lla ja SMS:llä on suuret markkinaosuudet näiden keskittyneiden markkinoiden ETA-alueen markkinoilla ja maailmanmarkkinoilla. Kummankin osuus maailmanmarkkinoista on 30–40 prosenttia; ETA-alueen markkinoista niiden osuus on suurella todennäköisyydellä vielä korkeampi. Näiden suurien markkinaosuuksien perusteella voidaan päätellä markkinoiden olevan varsin keskittyneet, minkä vuoksi asiakkaihin kohdistuvat huomattavan haitalliset vaikutukset ovat entistä todennäköisempiä. Tämä koskee erityisesti kahden vahvimman tarjoajan välistä tiukkaa kilpailua, joka keskittymän jälkeen lievenisi johtavan yrityksen eduksi. VAI ja SMS ovat ankarimmassa kilpailutilanteessa keskenään. Danieli on järjestyksessä kolmantena huomattavan välimatkan päässä eikä ole samalla tavoin tiukassa kilpailusuhteessa. Muu kilpailukenttä on pirstaloitunutta. Pienemmät toimittajat eivät suurhankkeissa kykene kilpailemaan suurien toimittajien kanssa, joten ne joutuvat tekemään yhteistyötä näiden kanssa tai erikoistumaan yksittäisiin kapeisiin markkinasegmentteihin.

(98) Jatkuvavalulaitosten mekaniikan rakentamisen mahdollisilla markkinoilla asiakkaat ja kilpailijat pitävät VAI:ta sekä ETA-alueella että maailmanlaajuisesti selvänä markkinajohtajana. VAI:n markkinaosuudet ovat hyvin todennäköisesti yli 50 prosenttia sekä ETA-alueella että maailmanlaajuisesti. Toisena järjestyksessä on SMS, ja se on VAI:n kovin kilpailija. Danieli on kolmannella tilalla selkeän välimatkan päässä. Kilpailu on pirstaloitunutta eikä se pysty rajoittamaan VAI:n markkinavoimaa.

(99) Näissä olosuhteissa [...] (*) johtaisi Siemensin määrävään asemaan teräksentuotanto- ja jatkuvavalulaitosten mekaniikan rakentamisen mahdollisilla markkinoilla ja sen myötä tehokkaan kilpailun olennaiseen estymiseen.

b. Metallurgisten laitosten sähkötekniikan rakentaminen

Metallurgisten laitosten sähkötekniikan rakentamisen markkinat (0–2 –tasot, rauta/teräs), mahdolliset prosessialan ja prosessivaiheen mukaiset osamarkkinat

Markkinoiden rakenne ja markkinaosuudet

(100) Markkinatutkimuksessa kävi ilmi, että monet markkinoimijat pitävät Siemensiä tärkeimpänä rauta-/terässektorin metallurgisten laitosten sähkötekniikan rakentamisalan tarjoajana ETA-alueella ja maailmanlaajuisesti. Tämä koskee mahdollisia kokonaismarkkinoita ja useimpia

osamarkkinoita, lukuun ottamatta pitkien tuotteiden valssauksen mahdollisia osamarkkinoita, joiden markkina-johtajana pidetään Danielia. Näillä aloilla VAL:n katsotaan olevan vahva, useimmiten toisella sijalla oleva kilpailija ja jatkuvavalun alalla jopa suunnilleen yhtä vahva kuin Siemens. On kuitenkin korostettava sitä, että myös neljän muun kilpailijan arvioidaan olevan vahvoja ja uskottavia tarjoajia. Kyseessä ovat pääasiassa ABB, Alstom, SMS ja Danieli, joillakin aloilla, varsinkin maailmanlaajuisella tasolla Toshiba (esim. TMEIC-GE) sekä Sundwig-Andritz, Ingelectric ja ASI Robicon.

Markkinaosuudet

- (101) Markkinaosuuksien määrittely on tällä tuote- ja palvelu- alalla vaikeaa, koska se on niin homogeeninen ja eriytynyt. Komission käytettävissä on joitakin Siemensin arvioita, jotka on osittain laadittu menettelyä varten ja osittain selvästi ennen menettelyn aloittamista. Lisäksi on arvioita, jotka VA Tech on laatinut ennen menettelyn alkua ja arvioita, jotka laadittiin komission pyynnöstä menettelyn aikana. Myös SMS esitti komissiolle arvioita menettelyä varten. Näissä arvioissa markkinaosuuksien suuruudet vaihtelevat huomattavasti. Siemens katsoo arvioissaan, että yhteinen markkinaosuus jäisi alle 20 prosenttiin, kun taas VAI:n arviot liikkuvat huomattavasti korkeammalla, 40–50 prosentissa. Suurimmat luvut eräistä prosessivaihe- markkinoista esiintyvät SMS:n arvioissa.
- (102) Komission (samoin kuin joidenkin mainittujen kilpailijoiden) käsitys on se, ettei mitään näistä arvioista voi pitää erityisen luotettavana.
- (103) Komissio analysoi tärkeimpien kilpailijoiden vahvuutta mainittujen markkinoiden tärkeimmällä osalla, toisin sanoen yli 1 miljoonan euron toimeksiantoja vuosina 2002–2004. Se kysyi kilpailijoilta kaikista toimeksian- noista, joita ne olivat saaneet kyseisenä aikana ja laski saadut luvut yhteen. Kyselyn tuloksissa näkyy sen kohteina olleiden yritysten suhteellinen koko. Myöhäisessä vaiheessa menettelyä Siemens esitti vielä lisää yksityiskohtaisia tietoja muista nestevaihealalla toimivista kilpailijoista. Komissio tutki näitä tietoja ja otti ne huomioon asiakkaiden ja/tai kilpailijoiden vahvistettua ne. Komissio katsoo, että nämä laskelmat ovat käyttökelpoisia arvioita todellisista mark- kinaosuuksista. Ilmoitettuja markkinaosuuksia on kuitenkin pidettävä ylärajoina, ja todelliset markkinaosuudet ovat hyvin todennäköisesti alhaisemmat.
- (104) Nämä luvut osoittavat, että keskittymä ei ilmeisestikään johda yli 35–40 prosentin markkinaosuuksiin. Kaikilla prosessialoilla ja kaikkien prosessivaiheiden osalta markki- noille jää vähintään neljä vahvaa tarjoajaa, joiden voidaan olettaa aiheuttavan riittävää kilpailupainetta sulautuneelle yritykselle.

Tarjouskilpailuanalyysi

- (105) Yhdet tai useammat tässä asiassa merkitykselliset mark- kinat ovat tarjouskilpailumarkkinoita, joilla markkinaosuus on pelkästään viitteellinen mitta. Ratkaiseva tekijä on kilpailupaine, jota yritykset aiheuttavat toisilleen tarjo- uskilpailuprosessin aikana, jolloin pitkäaikaiset markkina- osuudet ovat tärkeä voiman osoitin.
- (106) Siemensin ja VAI:n tietojen analysointi tarjouskilpailujen kannalta osoittaa, että niitä voidaan pitää tiukkoina kilpailijoina korkeintaan joillakin mahdollisilla osamarkki- noilla (jatkuvavalu, nestevaihe), mutta edes näillä osamarkki- noilla ne eivät ole kaikkein tiukimmat kilpailijat.

Siemensin SMS:ssä omistaman osakkuuden vaikutukset

- (107) Siemensin osakkuutta SMS:ssä [...] (*) koskeneet sille määrättyt sitoumukset, joiden tarkoituksena oli poistaa kilpailuongelmat metallurgisten laitosten mekaniikan rakentamisen alalta, sulkevat pois kilpailun olennaisen estymisen mahdollisuuden pelkästään tämän osakkuuden perusteella [...] (*) vähintäänkin metallurgisten laitosten sähkötekniikan rakentamisen alalta (tämä pitää paikkansa myös kaikilla muilla metallurgisten laitosten sähkötekniikan rakentamismarkkinoilla).

1- ja 2-tason mahdolliset automatisointimarkkinat

- (108) Markkinatutkimus on vahvistanut, että kilpailijat pitävät 1- ja 2-tason ohjelmistoratkaisuja todistusvoimaisina osoit- timina markkinavoimasta.
- (109) [...] (*). Myös näille markkinoille jää kuitenkin riittävä määrä vahvoja kilpailijoita kuten SMS, Danieli, ABB, Alstom ja TMEIC-GE. Lisäksi on joukko muita kilpailijoita, jotka toimivat ennen muuta 1-tasolla, jolla markkinoille pääsyn esteet ovat matalammat kuin 2-tasolla, tai kapeilla markkinasektoreilla kilpaillen Siemensin/VA Techin kanssa. Tämän vahvistaa 1- ja 2-tason ohjelmistomodulien markkinavoiman analyysi eräissä prosessivaiheissa. Eri pääkilpailijoiden tietoja ei ollut käytettävissä, mutta komissio pystyi kuitenkin laatimaan kaikkein epäsuotui- simpiin oletuksiin perustuvan analyysin, jonka tuloksena oli, että mahdollisille markkinoille jää edelleen vahvoja kilpailijoita.

Alumiinikumavalssauksen ja -kylmävalssauksen metallurgisten laitosten sähkötekniikan rakentaminen

- (110) Alumiinivalssauslaitosten rakentamisen mahdolliset markki- nat ovat teräsvalssauslaitosten verrattuna hyvin pienet. Jo pelkästään tästä syystä edellä esitetty analyysi teräksenvalssausmarkkinoista ei muuttuisi olennaisesti, vaikka teräk- sen- ja alumiinivalssauslaitosten markkinat olisivat yhteiset.

(111) Suuri enemmistö asiakkaista katsoo, että keskittymä ei aiheuta ongelmia alumiinin kuuma- ja kylmävalssaamojen sähkötekniikan rakentamisen kannalta. On totta, että Siemens ja VA Tech luokitellaan usein johtavien tarjoajien joukkoon. Menestyksekkäinä tarjoajina mainitaan kuitenkin muitakin yrityksiä kuten ABB, TMEIC, Alstom, ASI Robicon ja IAS.

(112) Alumiinialalla markkinoille pääsyn esteet ovat huomattavasti matalammat mekaanisten alumiininvalssaamojen tarjoajille sekä yrityksille, joiden tarjontaan kuuluu jo 1- ja 2-tason automatisointi teräsalalla. Pitkälle keskittyneellä kysyntäpuolella voidaan varmasti katsoa olevan jonkin verran kysyntävoimaa, mikä saattaisi edistää näitä ryhmiä edustavien uusien tarjoajien pääsyä markkinoille. Tässä yhteydessä voidaan mainita erityisesti SMS.

Laitoslogistiikan/MES-järjestelmien/3-tason tietotekniikkaratkaisut

(113) Hanke ei aiheuta kilpailuongelmia näillä melko uusilla ja kovassa kasvussa olevilla markkinoilla. Sen vuoksi sillä, otetaanko tämä suppea alue mukaan metallurgisten laitosten sähkötekniikan rakentamisen mahdollisten kokonaismarkkinoiden tarkasteluun, ei ole suurta merkitystä.

Päätelmä metallurgisten laitosten sähkötekniikan rakentamisen mahdollisista kokonaismarkkinoista mukaan lukien kaikki edellä mainitut ja kaikki mahdolliset osamarkkinat

(114) Kilpailuongelmia ei ole metallurgisten laitosten sähkötekniikan rakentamisen kokonaismarkkinoiden millään mahdollisilla osamarkkinoilla eikä sen myötä myöskään mahdollisilla kokonaismarkkinoilla. Metallurgisten laitosten sähkötekniikan rakentamisen millään mahdollisilla markkinoilla ei nouse esiin kysymystä määrävän aseman syntymisestä tai vahvistumisesta tai mistään muustakaan tehokkaan kilpailun olennaisesta esteestä. Myöskään mahdollisten muiden kuin horisontaalisten vaikutusten lisätarkastelu ei tuo esiin kilpailunvastaisia vaikutuksia metallurgisten laitosten sähkötekniikan rakentamisen alalla.

c. Metallurgisten laitosten huoltopalvelut

(115) Siemensin ja VA Technin toiminta on päällekkäistä myös näillä markkinoilla. Markkinatutkimuksessa metallurgisten laitosten huoltopalvelujen alalla ei kuitenkaan ilmennyt mitään merkkejä kilpailuongelmista. Näille markkinoille pääsyn kynnys on huomattavasti matalampi kuin laitosten sähkötekniikan ja mekaniikan rakentamisen alalla. Lisäksi tällä alalla toimii riittävästi paikalliskilpailijoita. Metallurgisten laitosten rakentajien asiakkaat pystyvät sitä paitsi suorittamaan nämä tehtävät itsekin.

(116) Keskittymä ei näin ollen johtaisi näillä markkinoilla määrävän aseman syntymiseen tai vahvistumiseen eikä muuhun tehokkaan kilpailun olennaiseen estymiseen.

d. Teollisuuslaitosten sähkötekniikan rakentaminen muilla aloilla

(117) Riippumatta muiden kuin metallurgisten laitosten sähkötekniikan rakentamisen tuotemarkkinoiden määritelmästä suunniteltu keskittymä on kilpailunäkökulmasta ongelmaton.

e. Päätelmä metallurgisten laitosten sähkötekniikan rakentamisen markkinoista sekä muiden kuin metallurgisten teollisuuslaitosten sähkötekniikan rakentamisen yksistä tai useammista markkinoista

(118) Edellä esitetystä syistä ilmoitettu hanke ei johda metallurgisten laitosten sähkötekniikan rakentamisen eikä muiden kuin metallurgian alan teollisuuslaitosten rakentamisen yksillä tai useammilla merkityksellisillä markkinoilla määrävän aseman syntymiseen tai vahvistumiseen eikä muuhun tehokkaan kilpailun olennaiseen estymiseen.

F. PIENJÄNNITEKATKAISIJAT

(119) Pienjännitekatkaisijoiden merkitykselliset tuotemarkkinat voidaan jakaa niihin sisäänrakennettujen virtakytkinten mukaan kolmeen osamarkkinoihin, joita ovat ilmatkaisijat (ACB), johdonsuojakatkaisijat (MCB) ja kompaktikatkaisijat (MCCB). Lisäksi vielä yksi komponentti, jakelukiskojärjestelmät, muodostaa erilliset markkinat. Muita komponentteja ovat muistiohjelmaohjaukset ja käyttöhaaroitukset. Komponenttien ja kokoonpantujen katkaisijoiden markkinoita tutkittiin aikaisemmin tehtyjen päätösten mukaisesti jäsenvaltioittain, mutta koska suunniteltu keskittymä ei aiheuta kilpailuongelmia myöskään ETA-alueen tasolla, kysymys voidaan jättää loppujen lopuksi avoimeksi.

(120) Tältä pohjalta hankkeen horisontaalisten ja/tai vertikaalisten vaikutusten kohteena olevat markkinat olisivat pienjännitekatkaisijoiden ja joidenkin komponenttien markkinat Itävallassa ja muiden komponenttien markkinat ETA-alueella ja joissakin jäsenvaltioissa. VA Tech on valvontapaneelin valmistaja ja hankkii pienjännitekytkintaulujen kokoonpanossa tarvittavat komponentit kolmansilta osapuolilta. Siemens valmistaa sekä valvontapaneeleja että kaikkia niissä tarvittavia komponentteja. Riippumatta valitusta markkinoiden määritelmästä yhteinen markkinaosuus ei millään horisontaalisten vaikutusten kohteena olevilla markkinoilla nouse yli [30–40] (*) prosenttiin. Lisäksi kaikilla vaikutusalaan kuuluvilla markkinoilla on vahvoja kilpailijoita, jotka joko valmistavat omat komponenttinsa tai joilla on omat, riippumattomat komponent-

tien hankintalähteensä, joten Siemensin on mahdotonta sulkea nämä kilpailijat markkinoilta. Näin ollen komissio tuli siihen tulokseen, että alalla ei synny kilpailuongelmia.

G. RAKENNUSTEKNIikka JA
KIINTEISTÖHUOLTOPALVELUT

1. MERKITYKSELLISET TUOTEMARKKINAT

G1. **Rakennustekniikka**

- (121) Sekä Siemens ja VA Tech toimivat rakennustekniikan alalla, joka Siemensin näkemyksen mukaan voidaan jakaa kolmeen tasoon: komponentit, järjestelmät ja asennukset. Siemensin mukaan olemassa on kiinteistöhuoltopalveluiden markkinat (ks. G.2 kohta), mutta muut palvelut olisi kuitenkin luokiteltava kulloistenkin päämarkkinoiden piiriin. Komponentti- ja järjestelmätasot olisi jaoteltava alaryhmiin käyttöalueen mukaan. Komponenttien tasolla olisi erotettava toisistaan ennen kaikkea sähköasennustekniikka, turvallisuustekniikka, ohjaustekniikka ja LVI-tekniikka (lämpö-, vesi- ja ilmastointitekniikka), järjestelmätasolla taas turvallisuus- ja ohjaustekniikka. Asennustasolla olisi erotettava toisistaan sähköasennukset ja mekaaniset asennukset. Markkinatutkimuksen tulosten mukaan turvallisuustekniikan alalla on erotettava vähintäänkin i) palontorjunta ja ii) sisäänpääsy-/murtosuojaus. Tarkempi jako voidaan jättää tässä päätöksessä avoimeksi.
- (122) Asennusten tasolla voidaan erottaa toisistaan sähköasennukset ja mekaaniset asennukset. Markkinatutkimuksessa kävi ilmi, että saattaisi olla olemassa myös erilliset, nämä molemmat alueet kattavat markkinat, joilla kokonaisvastuun kantava yleisyrittys hoitaa sekä sähköasennukset että mekaaniset asennukset⁽³⁾. Tarkka jaottelu voidaan kuitenkin jättää loppujen lopuksi avoimeksi.

G2. **Kiinteistöhuoltopalvelut**

- (123) Markkinatutkimuksessa ilmeni, että nämä markkinat voidaan jakaa edelleen teknisiin, kaupallisiin ja yleisiin kiinteistöhuoltopalveluihin. Tuotemarkkinoiden tarkka määrittelmä voidaan kuitenkin jättää avoimeksi.

2. MERKITYKSELLISET MAANTIETEELLISET MARKKINAT

G1. **Rakennustekniikka**

- (124) Siemensin näkemyksen mukaan kaikki G osassa mainitut markkinat (lukuun ottamatta rakennustekniikan komponentteja) ovat vähintään ETA-alueen laajuiset. Markkinatutkimuksessa ilmeni lukuisia merkkejä siitä, että kyseessä ovat kansalliset markkinat. Kysymys maantieteellisten markkinoiden määrittelmästä voidaan kuitenkin jättää avoimeksi.

⁽³⁾ Osapuolten toiminta tällä alalla liittyy pääasiassa asuntojen, toimistojen, konserttisalien, museoiden, sairaaloiden ja tunnelien rakentamiseen.

G2. **Kiinteistöhuoltopalvelut**

- (125) Sama pitää paikkansa myös kiinteistöhuoltopalveluiden yksien tai useampien markkinoiden osalta.

3. KILPAILUVAIKUTUSTEN ARVIOINTI

G1. **Rakennustekniikka**

- (126) Komponenttien tasolla voi olla vain vertikaalisten vaikutusten kohteeksi joutuvia markkinoita, sillä VA Tech ei toimi näillä markkinoilla.
- (127) Markkinatutkimuksessa ei saatu riittäviä todisteita siitä, että Siemens pääsisi keskittymään myötä sellaiseen asemaan, että se voisi Itävallassa sulkea komponenttien markkinat kilpailijoiltaan yksittäisten komponenttien tasolla. Tuotantoketjun loppupään järjestelmä- ja asennusmarkkinoilla vallitsee riittävä kilpailu. Lisäksi välittömästi myöhemmän markkinavaiheen järjestelmätasolla keskittymästä johtuva markkinaosuusien kasvu on hyvin vähäinen. Varsinaisilla komponenttimarkkinoilla Siemensin kilpailijoina on suuria kansainvälisesti toimivia yrityksiä (esim. ABB ja Möller, Honeywell, Johnson Controls ja Sauter).
- (128) VA Tech ei oman lausuntonsa mukaan toimi järjestelmien tasolla. Se luokittelee tämän alan liikevaihtonsa kuuluvaksi asennusten alaan. Keskittymän horisontaaliset vaikutukset yksittäisiin urakoihin Itävallan ulkopuolella ovat merkityksättömät. Myöskään Itävallassa ei ole merkityksellisiä markkinoita, joilla markkinaosuus kasvaisi yli 10 prosenttia. Vaihtoehtoisia järjestelmien tarjoajia ja integroijia on riittävästi. Myöskään vertikaalisessa mielessä keskittymä ei johtaisi tehokkaan kilpailun olennaiseen estymiseen.
- (129) Asennusten tasolla VA Techin ja Siemensin välille syntyy merkittävää päällekkäisyyttä vain Itävallassa. Selkeimmät esimerkit tästä ovat teknisten yleisyrittysten mahdollisilla osamarkkinoilla vallitseva Siemensin ja VA Techin suora kilpailutilanne ja kummankin markkinavoima. Keskittymä johtaisi kyllä tämän alan tarjoajien lukumäärän supistumiseen Itävallassa, mutta suurehkoja teknisen alan yleispalveluyrityksiä Itävallassa olisivat edelleen RWE Solutions, MCE, alankomaalainen konserni Imtech (saksalaisen tytäryhtiönsä välityksellä) ja saksalainen M+W Zander. Sähköasennusalan keski-suuret toimijat kuten Klenk & Meder, Landsteiner ja Bostelmann toimivat näillä markkinoilla konsortioiden välityksellä. Jos yksittäistapauksissa kuten suurissa hankkeissa ei asiakkaiden mielestä olisi saatavilla tarpeeksi tarjoajia, asiakkaat eivät oman ilmoituksensa mukaan epäröisi jakaa tarjouskilpailua pienempiin osiin (yksittäisiin järjestelmiin/työvaiheisiin koko teknisen yleistoimeksiannon sijaan). Tällöin asiakkaat hoitaisivat suun-

(139) Komissio tuli päätöksessään siihen tulokseen, että ilmoitettu keskittymä ei osapuolten antamien sitoumusten seurauksena johda osapuolten määräävään asemaan i) vesivoimaloiden laitteistojen alalla ja ii) metallurgisten laitosten mekaniikan rakentamisen alalla.

K. PÄÄTELMÄ

(140) Päätöksessä tullaan siihen tulokseen, että jos osapuolet noudattavat annettuja sitoumuksia täysimääräisesti, suunniteltu keskittymä ei olennaisesti estä tehokasta kilpailua yhteismarkkinoilla tai niiden merkittävällä osalla. Sen vuoksi komissio päätti julistaa keskittymän sulautuma-asetuksen 2 artiklan 2 kohdan ja 8 artiklan 2 kohdan sekä ETA-sopimuksen 57 artiklan nojalla soveltuvaksi yhteismarkkinoille ja ETA-sopimuksen toimintaan.

III. NEUVOA-ANTAVA KOMITEA

(141) Keskittymiä käsittelevä neuvonantava komitea tuki 133. kokouksessaan 29 päivänä kesäkuuta 2005 yksimielisesti komission päätösluonnosta, jonka mukaan keskittymä hyväksytään siten, että siihen liitetään ehtoja ja velvoitteita, osapuolten antamien sitoumusten pohjalta.

(142) Sulautuma-asetuksen 19 artiklan 7 kohdan mukaisesti komissio julkaisee neuvonantavan komitean lausunnon päätöksen julkaisemisen yhteydessä ja ottaa huomioon yritysten oikeudet edut sen suhteen, ettei niiden liikesalaisuuksia paljasteta. Tässä asiassa neuvonantavan komitean lausunto ei sisällä liikesalaisuuksia.